

ВИКОРИСТАННЯ В АРХІТЕКТУРІ ОПТИЧНИХ СИСТЕМ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ПРЯМОГО СОНЯЧНОГО СВІТЛА

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Розглянуто сонячні системи оптичного типу для прямого використання світла, які складаються з системи дзеркал і світловодів. Наведено приклад використання такої системи у архітектурному рішенні частково заглибленого будинку з широким планом.

Постановка проблеми. Пряме використання сонячного світла має значні переваги. Концентрація сонячних променів, плоскими й криволінійними дзеркальними поверхнями, підвищує ефективність роботи геліотехнічних систем. В умовах низької щільності, падаючої на землю, сонячної радіації ускладнюється рішення архітектурних завдань, пов'язаних з необхідністю включення в структуру стаціонарних будівельних об'єктів мобільних елементів, які повертаються за сонцем, щоб одержати максимальну кількість його світлової й теплової енергії. Для усунення протиріччя між стаціонарним характером об'єкта й мобільністю його структурного елемента є кілька шляхів: 1) влаштування дзеркального концентратора у вигляді самостійного конструктивного елемента; 2) об'єднання конструктивно самостійного дзеркального концентратора з каналом-світловодом; 3) сполучення стаціонарного дзеркального концентратора або звичайного колектора з огорожуючими конструкціями будинку за умови створення другої, рухливої, конструктивно незалежної, системи відбивачів.

Огляд публікацій. Пряме використання сонячної енергії недостатньо розглянуто у публікаціях. Взагалі традиційно розглядаються пасивні, активні і інтегральні сонячні системи. Виникнення пасивних сонячних систем відноситься до початкового періоду розвитку. Рациональне сполучення таких факторів, як місце розташування будинку, площа його застелення, масивність конструкцій, наявність сонцезахисних пристроїв; вентиляція тощо, дозволяють створювати будинки, що накопичують корисне сонячне тепло в зиму і захищаючи їх від перегріву влітку. Значна роль у створенні пасивних сонячних систем належить застеленням світлоприймам. «Сонячні вікна й ліхтарі» не тільки освітлюють, але і обігрівають приміщення завдяки «парниковому ефекту». Створення активних сонячних систем пов'язане із трьома основними методами використання сонячної енергії: пряме використання світлової енергії; перетворення світлової енергії в теплову та електричну енергію, яке пов'язане із значними її втратами. Сонячні системи в найбільш розвиненому активному виді традиційно включають у свій склад три основні елементи: 1) приймач енергії, або колектор; 2) розподільну та комунікаційну мережу; 3) сховище енергії, або акумулятор [1,2,3,4,5].

Мета статті. Вдосконалення використання сонячного тепла і світла в архітектурних об'єктах методом зменшення втрат енергії.

Основна частина. Розглянемо оптичну систему, призначену для освітлення приміщень, відбитими сонячними променями, яка складається з великого, параболічного дзеркала, що приймає сонячне світло, поза фокусом якого розташоване мале дзеркало, що формує світловий пучок і направляє його через отвір у великому дзеркалі в герметичний теплоізолюваний канал-світловід, що, розгалужуючись, несе світло й тепло в будь-які точки будинку (рис. 1).

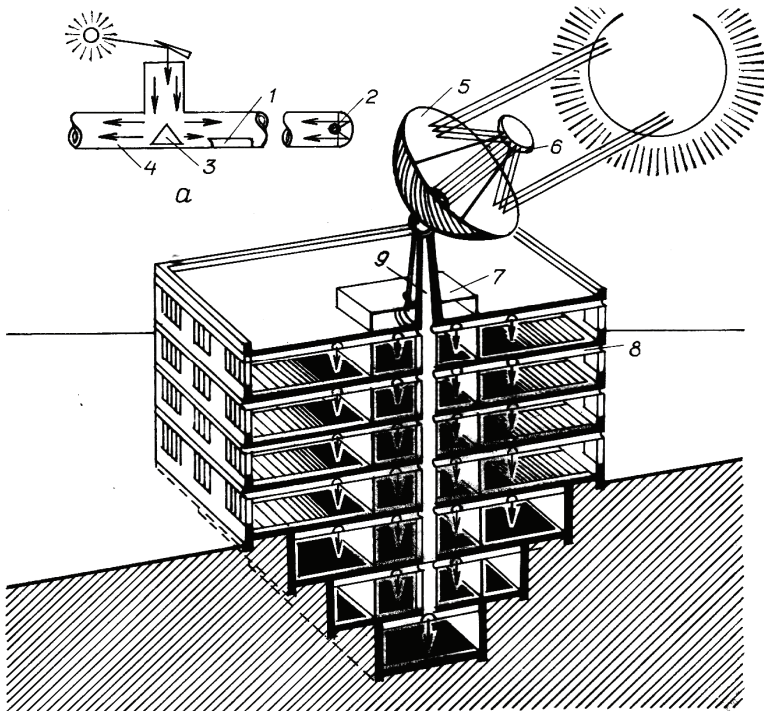

Рис. 1. Оптичний комплекс рефлекторів і світловодів для сонячного освітлення приміщень всередині будинків або в підземних спорудах, з дефіцитом або повною відсутністю природного світла: а, б - деталь світловода й схематичний розріз будинку: 1 - прозоре заповнення в місці розташування світлопрозорого пристрою; 2 - дублююче джерело штучного світла; 3 - дзеркальна призма; 4 - труба із внутрішнім покриттям металізованою плівкою; 5 - приймаючий рефлектор-концентратор; 6 - рефлектор, що формує світловий пучок; 7 - механізм керування що стежить за роботою рефлектора; 8 - світловідні канали, розташований між підвісною стелею й перекриттям; 9 - вертикальний стовбур-світловід [3].

Рефлектор – концентратор для збирання сонячних променів , обладаний системою спостереження за рухом сонця над горизонтом, у

випадку підвищеного вітрового тиску повинен припиняти свою роботу й займати безпечне положення, що забезпечує гарні аеродинамічні якості.

Особливу увагу варто звернути на якісно новий геліоархитектурний елемент - світловід, що є істотною складовою частиною описаної вище оптичної системи. Доставка світла дзеркальними оптичними каналами вносить кардинальні зміни в поняття про оптимальну глибину приміщень, ширину будинків і їхні розміри, а також про ступінь сприятливості різних сторін обр'ю й використанні підземного простору. Все це сприяє виникненню нових ідей в архітектурі. Так, французький професор Гі Ротье з Ніцци в співдружності із професором М. Туші й інженером по сонячній енергії А. Бутье на початку 70-х років розробили проект за назвою „Екополіс”. Проектоване місто терасно розташовується на пагорбі, внутрішній його простір освітлюється й опалюється сонячними променями, спрямованими за допомогою фокусуєчих сонячних колекторів у спеціальні "сонячні коридори". Житлові приміщення перебувають зовні біля терас, а суспільні, виробничі приміщення, комунікації знаходяться у середині "сонячного міста" [2, 3].

Наступний варіант геліоконцентруючої системи полягає в створенні двох шаблів рефлекторів, що мають між собою не конструктивний, а оптичний зв'язок. Перша ланка складається із приймаючих рефлекторів, що „стежать” за сонцем, і відбивають сонячні промені на стаціонарні рефлектори другої ланки, сполучені з конструкцією самого будинку або споруди. Саме за цією схемою побудована сонячна піч у місті Одейло у французьких Піренеях, що почала діяти в 1970 р. [3]. Тут на терасах, що спускаються по схилу, розміщені 63 рухомі дзеркала, кожне площею 45 м². Всі дзеркала за допомогою фотоелементів направляють сонячні промені на величезне параболічне дзеркало висотою 40 і шириною 54 м, що складається з 9000 маленьких дзеркал. Увігнуте стаціонарне дзеркало збирає сонячні промені у фокусі, що віддалений від нього на відстань 18 м. У цьому місці перебуває спеціальна вежа із системою водяного охолодження, де й здійснюється плавка матеріалів при температурі 3300°C. Потужності сконцентрованих сонячних променів досить для того, щоб менш ніж через 5 хв пропалити отвір в 12-міліметровій сталевій пластині.

Висновки. Таким чином, уявлення про північну та південну сонячну кімнату застаріли. Відбиті сонячні промені після їхньої концентрації або перерозподілу можна використати не тільки для теплотехнічних цілей обігріву будинків, але й для задоволення порівняно нових світлотехнічних потреб - поліпшення умов світлового середовища в приміщеннях або ділянках забудови з недостатніми або повністю відсутнім природним освітленням і інсоляцією. Елементи системи "концентратор-колектор" при їхньому сполученні з огорожуючи ми поверхнями будинків, або у самостійному конструктивному виконанні, мають якості стаціонарності й регульованості з врахуванням принципу спостереження за сонцем, який відноситься до окремих частин або цілих будинків і споруд.

Література

1. *Андерсон Б.* Солнечная энергия: основы строительного проектирования
Под ред. Ю. Н. Малевского. М., 1982;
2. *Зоколей С. В.* Архитектурное проектирование, эксплуатация объектов, их связь с окружающей средой. / Пер. с англ. М.В. Никольского; Под ред. В.Г. Бердичевского, Б.Ю. Брандербурга. – М.: Стройиздат, 1984. – 671 с.;
3. *Казаков Г. В.* Принципы совершенствования гелиоархитектуры. – Львов: Свит. 1990, – 152с.;
4. *Казаков Г. В.* Архітектура енергоощадних сонячних будинків, Навчальний посібник. – Львів: НУЛП, 2009. – 84с.;
5. *Сабади П. Р.* Солнечный дом / Пер. с англ. Н.Б.Гладковой. – М.: Стройиздат, 1981. – 113с.

APPLICATION ARCHITECTURE OPTICAL SYSTEMS REDISTRIBUTION OF DIRECT SUNLIGHT Hennadiy V. Kazakov

We consider solar system optical type for the direct use of light, consisting of a system of mirrors and light guides. An example of such a system in architectural decision partly deepening the house with a broad plan.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В АРХИТЕКТУРЕ ОПТИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕНИЯ ПРЯМОГО СОЛНЕЧНОГО СВЕТА Г. В. Казаков

Рассмотрены солнечные системы оптического типа для прямого использования света, состоящие из системы зеркал и световодов. Приведен пример использования такой системы в архитектурном решении частично заглубленного здания с широким планом.